

ПРОВЕРКА НА ВЕРСИИТЕ ПРИ РАЗСЛЕДВАНЕТО

Евгения Коцева-Владиминова¹

Summary: Verification of Various Versions during Investigation

In this study under analysis is the process of verification of the various versions in the process of investigation of the crime. This is done by carrying out various investigation activities and procedures. This is necessary in order to guarantee that the results of such investigation may gain the nature of evidence in the further judicial criminal proceedings.

The author bases its analysis on the relevant criminal legislation currently in force in Bulgaria.

Key Words: Legislation, Evidence, Criminology, Investigation

В процеса на разследването се проверяват всички версии чрез провеждане на следствени действия. Тогава резултатите от проверката имат доказателствено значение по делото.

Като най-меродавен критерий за съпоставяне на изводите (следствията) от версиите може да се приеме съпоставката с доказателствата, събрани и проверени чрез процесуално-следствените действия. Такива съпоставки могат да бъдат направени:

1. При извършване на оглед на местопроезшествие, освидетелстване;
2. Провеждане на следствен експеримент;
3. Назначаване и извършване на определен вид съдебна експертиза;
4. Претърсване, изземване и личен обиск;
5. Провеждане разпит на обвиняем, на свидетели и др.;
6. Извършване на очна ставка;
7. При разпознаване;

¹ Проф. д-р Евгения Коцева-Владиминова е преподавател в Департамент „Право“ на НБУ.

8. При идентифициране на различни видове следи;

9. При съпоставка на писмени документи от проведени ревизии, инвентаризации и други видове контрол.

При извършване на **оглед на местопроизшествието**, който се явява като един от основните способи за събиране и проверка на доказателства, изграждането на **версии** е процес, характерен за подготовката на огледа, още преди отиване на местопроизшествието. Наличните данни по делото са основният източник, базата за изграждането на версиите. Така изградените версии трябва да бъдат достатъчно обосновани и надеждни. Най-често те се изграждат относно характера на разследваното престъпление, наличието или липсата на състав на престъплението, за личността на извършителя на престъплението, времето и мястото на неговото извършване, участвали ли са и други лица в него, какви средства са използвани, кои са основните причини и условия, които са способствали за извършване на престъплението и т.н. По време на извършване на огледа се проверяват и версиите, изградени „в рамките на общата организация на разследването“. В тази връзка се преценява кои от тях могат да бъдат проверени и какви нови следва да бъдат изградени допълнително. Конкретизирането на тези версии, които са предимно частни версии е характерно за втория етап на подготовката – след отиване на оперативно-следствената група на местопроизшествието. Чрез оглед могат да се проверят редица първоначални следствени версии, които, както е известно, са най-многобройните на този етап на разследването.

Имайки предвид основното изискване при провеждане на огледа – съблюдаване на процесуалните начала на обективност, пълнота и всестранност, основателно Михайлов пише: „Изискването за обективност предполага обектът да бъде изследван през призмата на всички възможни версии без отдаване предпочитание на някои от тях, без подреждането им по степен на вероятност“².

В случаите, когато разследващият орган, на който е поверено разследването, не е провел първоначалния орган или са настъпили изменения в обстановката при първоначалния оглед на местопроизшествието, или събраните веществени

² Михайлов, Г. Криминалистика, С., 1999 г., стр. 200.

доказателства и откритите следи са недостатъчни, тогава тактически целесъобразно е да се проведе повторен оглед.

Първоначалният оглед се извършва винаги с по-голяма целенасоченост, а освен това се проверяват и по-обоснованите и относими към престъплението следствени версии. Поради това той почива освен на първоначалните данни, още и на информацията, получена от свидетелите-очевидци (ако се открият такива), както и направените видове следствено зафиксиралца фотография на обектите на огледа. При планирането на повторния оглед обаче не е достатъчно да се констатира, че огледът е необходим. Трябва да се види и дали е възможен в дадения стадий от развитие на процеса.

Условията, при които протича подготовката на повторния оглед са в много отношения по-различни от тези на първоначалния. Това се отнася и до тактиката на неговото непосредствено извършване. Предоставя се възможност „да се проверят новопостроени следствени версии, да се проверят повторно някои от версиите за причините на престъплението и условията, които са благоприятствали извършването му на основата на реконструираната обстановка по протокола за оглед, фотоснимките и другите доказателства“³. Могат да се проверят всички изградени първоначални следствени версии, както и да се осигурят източници за изграждането на нови, включително и за откриване на нови доказателства.

При **освидетелстването** (чл. 158, НПК) обект на изследване са живи лица – обвиняем, пострадал, подсъдим, свидетел и други. Основната цел е върху тялото на изследвания човек да се открият следи от извършеното престъпление, наранявания, белези, татуировки, цикатрикси и други.

При освидетелстване на живи лица от много голямо значение е прегледът да се извърши по възможност най-бързо, с оглед съществуващата опасност от повреждане или унищожаване на следите – веществени доказателства, поради която причина и това следствено действие най-често има неотложен характер.

При подготовката на освидетелстването, наред с осигуряването на лекар и поемни лица (трябва да бъдат от същия пол), изграждането на следствени версии също има своето значение. Тези версии се изграждат относно оръжието или оръдието, с

³ Цекков, Ц. Криминалистика, С., 2006 г., стр. 333.

което е извършено нараняването, начина на действие, вида и времето на увреждане върху тялото и други. По време на извършване на освидетелстването могат да бъдат проверени и следствените версии. При положение, че данните от първоначалния преглед не са достатъчни за пълно и окончателно заключение на експертизата, следва да се изчака и вземат предвид някои изменения, които започват да личат по-добре след известно време (например дълбоки наранявания, леки контузии или охлузвания на кожата, хематоми, едеми и други).

Когато върху тялото на предявеното за освидетелстване лице има татуировки, се препоръчва в следственото действие да вземе участие и специалист. Този факт също може да бъде повод да се изгради версия за нейния произход и пр.

При провеждане на **следствен експеримент** изграждането на версии относно подлежащите на проверка и изясняване факти и обстоятелства предхожда определянето на задачите на следствения експеримент и се отнася към неговата предварителна подготовка.

Чрез провеждане на следствения експеримент е възможна проверка на версиите. Според Цеков⁴, на проверка и събирането на нови доказателства е подчинена и задачата за проверката на версиите. Те нямат друга роля, освен да съдействат за събирането и проверката на доказателствата по делото.

Версиите, както е известно, се явяват логическа основа на разследването и са един от основните източници на планирането на следствения експеримент. Чрез изследването по опитен път или се установява тяхната реалност, надеждност или се опровергават. Значението на следствения експеримент се заключава при проверката на версиите в опровергаването им.

Според чл. 166 НПК, следственият експеримент се извършва, „за да се проверят и уточнят данни, получени от разпита на обвиняемия и свидетелите или от друго действие по разследването или съдебно-следствено действие“. Уточняване на данните се явява важна предпоставка за проверка на изградените вече версии, а освен това, версиите на свой ред спомагат за уточняването предмета на познанието на това следствено действие, както и за индивидуализиране на неговото предметно съдържание.

⁴ Цеков, Ц., цит. съч., стр. 119.

Особено голямо значение в подготовката на следствения експеримент има уточняването на фактическите обстоятелства, които трябва да бъдат установени и изяснени чрез провеждането му. Посредством това следствено действие могат да се установят възможностите за извършване на определени действия за определено време и по определен начин, както и при определени условия.

Резултатите от следствения експеримент имат голямо значение освен за проверката на показанията (обясненията) на обвиняемия, свидетелите или пострадал от престъплението, също и за проверка на изградените версии във връзка с други обстоятелства от предмета на доказването.

Чрез следствения експеримент може да се провери и заключението на вещото лице, особено в случаите, когато то е **вероятно**. Основателно Вакарелски⁵ отбелязва: „Вероятното заключение има значение на една експертна версия, на едно предположение за съществуването на определени фактически обстоятелства, респективно за тъждеството на конкретно определен обект“.

Съдържанието на дейността, свързана с провеждане на следствения експеримент се индивидуализира в голяма степен от обстоятелствата, свързани с разследването престъпление, наличната доказателствена информация и изградените следствени версии. Тяхната проверка, както бе изтъкнато, е възможна именно чрез провеждането на опитните действия, респективно на тяхната фиксация.

Спецификата, характерна за опитната дейност, при следствения експеримент и главно за изградените следствени версии, като логическа основа на опитната дейност, зависи в значителна степен и от субекта на извършването, условията и техническите средства, предвидени за извършването на следственото действие.

При **назначаването и извършването на експертизата** следва да се обърне особено внимание на нейната подготовка. Наред със съществуващата нормативна основа в НПК, отнасяща се до някои основни въпроси на подготовката, възникват и други въпроси, от които зависи извършването на експертизата. Една от тези особености на подготовката се отнася до изграждането на експертни версии. Това е задължение не само на вещото лице, на което е възложена експертизата, но и на съответния компетентен орган, назначил експертизата.

⁵ Вакарелски, Ив. Криминалистика, С., 1972 г., стр. 113.

Изграждането на експертни версии допринася на практика да бъдат уточнени методите и средствата, които да бъдат използвани за изследването, а също дават своето отражение и при оценката на експертното заключение. Те също благоприятстват да се проверят такива варианти на задачите, които разследващият орган (съдът) не може да постави в акта за назначаване на експертизата. Експертните версии гарантират също **разностранност и обективност на изследването**. Чрез тях се дава възможност да бъдат проверени редица задачи, които не са поставени от компетентния орган, назначил експертизата, което съвсем не означава, че така формулираните задачи се изменят с експертизата. Основателно Павлов подчертава, че „при назначаването на експертизата, въпросите, очертаващи задачите на експертите, не могат да се считат веднъж завинаги окончателно формулирани, а и не всякога това е възможно. В хода на експертизата и процеса винаги може да се наложи видоизменение на поставените въпроси или формулиране на нови“⁶.

Версиите допринасят главно за по-обективното решаване на поставените задачи пред вещите лица.

Както е известно, относно причината за смъртта на Цар Борис III, съществуват и широко разпространени са версиите, че тя е настъпила по насилствен начин или по някоя друга причина, която все още не е изяснена.

На 18 октомври 1991 г. при изравянето на гроба в двореца Врана, където е бил погребан царя, е открита стъкленица със сърцето на цар Борис III. С цел изследване на намереното сърце е била сформирана комисия от най-изтъкнати патолози и кардиолози с председател проф. д-р Ст. Раданов⁷.

Една от поставените основни задачи пред експертите е била „да се произнесат за измененията в сърцето като възможна причина за смъртта на Н. В. Борис III, без да се причиняват значителни увреждания“.

След изследването, вещите лица дават следното заключение за болестната находка на изследваното сърце:

„Исхемична болест на сърцето, obtурираща тромбоза на низходящия клон на лявата коронарна артерия на сърцето; остър обширен трансмурален миокарден

⁶ Павлов, Ст. Наказателен процес, С., 1971 г., стр. 424.

⁷ Вж. по-подробно Ст. Раданов, Съдебна медицина в България, 1999 г., стр. 189-190.

инфаркт в областта на предната и задна латерална стена на лявата камера на сърцето и сърдечния връх; остра аневризма на сърцето в преходно-върховата област на инфарцирания участък на сърдечния мускул, тромбоза на лявото сърдечно ухо.

Атеросклероза на коронарните артерии на сърцето. Изводът е: при тези болестни изменения в сърцето, смъртта настъпва от остра левостранна сърдечна недостатъчност“.

Резултатите от изследваното сърце, при сравнение с тези при аутопсията, извършена от проф. д-р Ив. Москов на 28 август 1943 г., са напълно идентични, което потвърждава със сигурност, че причината за смъртта е тромбоза на низходящия ляв клон на лява коронарна артерия с развил се обширен инфаркт на миокарда.

При **претърсване, изземване и личен обиск**, които се провеждат когато има достатъчно основания да се предполага, че в някое помещение или лице се намират предмети, книжа или компютърни информационни системи, съдържащи информационни данни, които могат да имат значение за делото (чл. 160, НПК). Своевременното им откриване и приобщаване към материалите по делото е от особено важно значение за изграждането на оперативно-издирвателните и следствените версии, а също и от организацията на разследването.

Основната цел на претърсването, да се открият и изземат тези предметите, книжата и компютърните информационни системи, които имат отношение към предмета на доказването, предопределя необходимостта от изграждането на надеждни версии. Най-често те се отнасят до местата на укриване, начините, които са използвани за тази цел, средствата, които са били използвани за пренасянето на тези обекти и други. Подчертано важно значение имат и сведенията, отнасящи се до най-характерните признаци на предметите, книжата или компютърните информационни системи, които са обект на издирване и изземване. Така се създава възможност да се определи техния род и вид, количество и други. При тяхното определяне, тези, които са обект на издирване и изземване, освен от доказателствените материали по делото, се изхожда и от оперативноиздирвателни и следствени версии. Наред с това, от голямо значение са и сведенията, които характеризират личността на лицето, в което предстои да се извърши претърсването и изземването, неговата професия и други данни. Често пъти, на практика те могат да станат повод за изграждането на версии, свързани с

мястото на укриването на обектите, времето, в които ще започне претърсването, лицата, които ще участват в него и т.н.

Например, по едно дело имало сведения, че изселник се готви да изнесе от страната голямо количество злато. Претърсването, което било непосредствено извършено на неговия багаж, преди той да отпътува, не дало никакъв резултат. Съобразявайки се обаче с професията на претърсваното лице (тапицер), разследващият орган, който извършвал следственото действие, се насочил към щателно претърсване на сандъците, в които се намирала покъщнината. Било открито, че в ъгловите дъски, в специални пробои имало няколко десетки златни монети. Установено е, че отворите били затворени чрез дървени тапи и повърхността била допълнително обработена.

В случай, че претърсването не даде окончателния резултат, се планира повторно претърсване, като самостоятелно следствено действие, при което вече се изграждат нови версии. Често пъти това се дължи на недостатъчна достоверност на предварителната информация, свързана с евентуалното местонахождение на обектите, респективно техните признаци, изтичане на информация за следственото действие, възможност за откриване на нови предмети или книжа и други.

Тактическата организация на **изземването** се обуславя от характера на разследваното престъпление и специфичните задачи.

Следва да се има предвид също и обстоятелството, че като най-заинтересовани да прикрият следите от престъплението, са заподозрените лица в неговото извършване. По тази причина те най-често се стремят да узнаят намеренията на разследващия престъплението орган, с какви доказателства разполага той и кои други представляват интерес за разследването. Поради това разследващият орган е длъжен да предвижда, да изгражда версии, да обмисля всеки свой ход, всяко свое действие, като привлече за участие и оперативни работници. Практиката показва, че тяхното съдействие е от много голямо значение.

В зависимост от характера на разследваното престъпление, се изготвя план за изискване или изземване, при който основно място заемат версиите, свързани с тяхното предполагаемо местонахождение, предназначение и други.

При разследване на редица престъпления извършването на **личния обиск** има също голямо значение, тъй като осигурява своевременно откриване и изземване на предмети или документи преди тяхното унищожаване и повреждане, а освен това, чрез него може да се установи и връзката на заподозряното лице с разследваното престъпление.

Правното основание за извършване на личния обиск е закрепено в чл. 164, ал. 1 НПК – предположението (версията), че в определено лице се намират предмети, книжа или компютърни информационни системи, които могат да имат значение за разследването. При този случай личният обиск се предприема съобразно съществуващите общи законови гаранции – с разрешението на съдия от съответния първоинстанционен съд и в някои случаи по изключение – без такова разрешение, когато трябва да бъде извършено като неотложно следствено действие.

При наличие на основание, че лицата, които присъстват при претърсването, са укрили предмети, книжа или компютърни информационни технологии, също трябва да бъдат обискирани (чл. 164, ал. 2 НПК).

Чрез разпита на обвиняемия и свидетелите се установяват факти и обстоятелства по делото, които имат значение за разследването.

През фазата на досъдебното разследване съществено значение има подготовката на разпита, към която, наред с проучване материалите по делото, изпъква също и ролята на **изграждането на версиите**. Най-често те се отнасят до характера и обема на информацията, която се получава чрез провеждането на разпита. В голяма степен чрез тях се осигурява пълнота и целенасоченост на разпита. Версиите трябва да се намират във фактическа и логическа връзка със задачите на досъдебното производство и с изградените при организацията на разследването общи и частни версии. Изхождайки от данните за характера и начина за извършване на престъплението и условията, при които е станало възприемането и запаметяването на интересувашите разследването факти и обстоятелства, се преценява кои точно нови версии да бъдат изградени. При разпита, обикновено постъпва разностранна информация, която позволява да се проверят редица общи и частни версии.

Версиите съдействат също за правилното очертаване обхвата на предмета на разпита, за създаването на логическа връзка и последователност на въпросите, които трябва да бъдат изяснени чрез това следствено действие.

На практика, провеждането на разпита е едно от най-сложните следствени действия, процесуалният ред за извършването, на който е строго регламентиран от закона и е еднакво задължителен за всеки орган, упълномощен да извършва това следствено действие.

Версиите, които се изграждат относно дадените обяснения, респективно показания на разпитваното лице, на практика дават възможност за по-детайлно изучаване и решаване на въпроса за използване на получената информация при доказване на фактите и обстоятелствата, които се отнасят до извършеното престъпление.

Получената информация от разпитваното лице може да се разглежда като едно обективно явление, което непосредствено се възприема и изучава от разследващия орган. Съдържанието на тази информация и формата, в която се дава от разпитвания, неговото поведение, неговата реакция на отправен въпрос от страна на разследващия, всичко това съставлява едно сложно съчетание от елементи на това явление. Едновременно с това, фактите, за които съобщава разпитваното лице, се отнасят до някои явления, които са се случили в миналото и непосредствено не могат да бъдат възприети от съответния орган, който провежда разпита.

Въз основа на депозираните обяснения, респективно показания, версиите могат да се представят в следните видове:

1. Версии за съдържанието на сведенията, съобщени от разпитваното лице.
2. Версии за личността на разпитвания, неговото поведение, начин на живот и т.н.

Тези версии са взаимосвързани и обусловени помежду си. Изграждайки версията, разследващият може да анализира и съответно поведението на разпитваното лице по време на провеждането на разпита, независимо от неговото процесуално положение.

Особено съществено значение за разследването има проведеният разпит на обвиняемия, по време на който е възможно изясняването на редица въпроси, свързани както с обвинителната, така и с оправдателната версия.

При оправдателната версия основната цел на поставените въпроси се изразява в проверка на поддържаното алиби и установяване, доколко дадените оправдателни обяснения отговарят на действителността. Алибито на обвиняемия винаги подлежи на проверка. Най-сполучливите на практика и най-често прилагани технически способности се свеждат до възможно най-пълна детайлизация на обясненията на обвиняемия. Чрез нея е възможно да се извърши проверка на дадените обяснения и освен това прилагането на този способ в известна степен затруднява обвиняемия да повтори тези детайли при евентуален опит да обоснове предварително подготвеното от него лъжливо алиби.

В случаите, когато обвиняемият се съгласява частично с някои от изложените факти и отрича по-голямата част от обвинението, органите на разследването изграждат някои от следните версии:

1. Да прикрие нещо, което не му е изгодно или да признае;
2. Когато не е възприел и запомнил някои от обстоятелствата, които представляват интерес за разследването;
3. В една определена част обвинението не е обосновано.

Когато обвиняемият не е възприел или запомнил добре определени обстоятелства и прави частични самопризнания, разпитът следва да се проведе съобразно тактиката на разпит на обвиняем, който прави самопризнание, като се направи всичко възможно той да възпроизведе обстоятелствата на извършеното престъпление чрез поставянето на детайлизиращи, уточняващи, напомнящи и други въпроси.

В случаите, когато обвиняемият отрича част от обвинението поради неговата необоснованост, трябва да се провери изградената от него версия, да се проследи много внимателно разказа му относно обстоятелствата, свързани с извършеното престъпление, да се направи съпоставка на получените сведения с наличните данни и доказателства. При положение, че обясненията му се потвърдят, разпитът относно тази част на обвинението да се провежда съобразно тактиката на разпит, при който се

оказва съответната помощ за възможно най-пълно и точно възпроизвеждане на обстоятелствата във връзка с разследваното престъпление.

При провеждане на разпит на обвиняем, който прави частични самопризнания, за неговото разобличаване се препоръчва да се използват всички тактически способности, които са необходими за постигане целта на разследването.

При разпит на свидетел, който депозира непълни, , неточни и противоречащи показания с оглед на останалите доказателствени материали по делото или твърди, че не знае за съществуването на определени факти и обстоятелства, могат да бъдат изградени следните версии:

1. Свидетелят не разполага с информация, тъй като не е наблюдавал събитието на престъплението;
2. Свидетелят дава добросъвестно показания, но те са недостоверни поради неблагоприятни и обективни условия, при които е станало възприемането;
3. Показанията са достоверни, но противоречат на другите доказателствени материали;
4. Свидетелят е забравил някои съществени моменти;
5. Поради лъжесвидетелстване.

При разпита на тези свидетели от особено значение е да се задават уточняващи и контролни въпроси, както и предявяването на възможно най-подходящите веществени доказателства с оглед на техния разобличителен ефект.

Версиите имат важно значение и при лъжесвидетелстването. Анализът на практиката сочи изграждане на множество „типични версии“, които най-често се отнасят до обективната страна на лъжесвидетелстването, версии, свързани с потвърждаване на неистина или версии при затаяване на истина относно субекта и субективната страна на деянието, съучастниците, мотивите, във връзка с подготовката, извършването и скриването на престъплението и т.н.

Очната ставка е следствено действие, което се провежда с цел да се преодолеят съществените противоречия между обясненията на обвиняемите или между обясненията (чл. 143, ал. 1 НПК).

Наличните материали по делото, изградените (следствени) версии съдействат да се определи точно между кои лица да се проведе следственото действие и в известен смисъл какви ще бъдат очакваните резултати.

Версиите, които се изграждат във връзка с това следствено действие са свързани главно с причините за допуснатите противоречия и непълноти. От голямо значение за успешното провеждане на очната ставка са изградените (следствени) версии, свързани главно с причините за възникналите противоречия. Най-често те се дължат на различното отношение, което имат участниците към разследваното престъпление. Могат да бъдат и резултат от проявеното лъжесвидетелстване или затаяване на истината от един от участниците, от начина на възприемане, запаметяване и възпроизвеждане на информацията и други.

Имайки предвид, че очната ставка е сложно следствено действие, при извършването на което се създава сложна и от психологическа гледна точка обстановка за участниците в нея, тактически е целесъобразно да се извършва само в случаите, при които отстраняването на съществуващите противоречия не може да бъде постигнато с помощта на други процесуални средства.

Очната ставка е мощно средство за непосредствено въздействие върху поведението на обвиняемия и свидетелите по много важни въпроси, свързани с изясняване на разностранни особености на престъпното деяние.

Съществуващите противоречия трябва внимателно да се преценят от разследващия орган и на тази основа да се формулират въпросите, които ще бъдат поставени на участниците в следственото действие. При набелязването на въпросите трябва да се прецени внимателно и да се предвиди ефективността на очната ставка, с оглед постигане на необходимия за разследването положителен резултат.

Особено важно значение има, още по време на подготовката, събирането на сведения за личността на всеки един от участниците и изясняване на техните взаимоотношения. Сведенията за личността на всеки един от участниците могат да се получат предимно от наличните материали по делото. Това ще позволи предварително да се изгради версия за различните варианти за едно предполагаемо поведение, което те биха заели.

Възможно е някой от тях, при така създалата се сложна психологическа ситуация, да се откаже от предишните си показания (обяснения) и то поради причината, не защото е убеден, че са погрешни, а от желание да не противоречи на другия участник, да го поддържа. При подобни случаи, когато тази ситуация не може да се преодолее по време на провеждане на очната ставка, тактически целесъобразно е да се проведе повторен разпит на участника, за да се изяснят мотивите на неговото поведение.

В много от случаите, успехът на всяко следствено действие зависи от това, кой ще даде първоначално показания (обяснения). И в тази ситуация изградените версии играят важна роля, защото те ще ориентират разследващия към този участник, от който се очакват най-достоверни сведения за фактическите обстоятелства за разследваното престъпление.

Провеждането на очната ставка не трябва да се превръща в повторен разпит, това следствено действие следва да бъде отграничено от обичайните повторения, откровения и други прояви, които най-често се допускат при разпита. Всичко това предполага да се познават в детайли депозираните показания (обяснения), при които са възникнали противоречиви моменти, наличните материали по делото и да се имат предвид изградените общи и частни следствени версии до този момент.

В случаите на очна ставка между лица, които се намират в роднинска връзка помежду си, трябва да се изяснят отношенията между тях. В някои случаи те са заинтересовани от изхода на делото, което не изключва и прояви на известна тенденциозност при отговорите, на zlepоставяне при наличието на спорни проблеми и т.н. В тази връзка също могат да се изградят версии относно възникналите противоречия между тези лица.

В хода на извършването на очната ставка несъмнено се проверяват множество изградени следствени версии, обмислят се и нови версии с оглед интересуващите разследването факти и обстоятелства, свързани със събитието на престъплението, поради което с основание се счита, че планирането на това следствено действие има голямо значение при разследване на всяко престъпление.

Разпознаването е следствено действие, посредством което се решават някои идентификационни задачи (чл. 169 – чл. 174 НПК). При неговото провеждане се

изхожда главно от наличните материали по делото и поставените общи задачи на разследването.

Решаването на задачите – събиране на нови доказателства и проверка на достоверността на конкретни доказателства – е възможно въз основа именно на изградените (следствени) версии. Благодарение на тях в по-нататъшния ход на разследването задачите на разпознаването могат да се индивидуализират предвид конкретно разследваното престъпление.

Освен посочените задачи, доколкото произходът на фактите и характерът на причинната връзка между тях се обясняват предположително в началото на разследването, една от задачите на предявяването на разпознаването е и проверката на версии и събиране на данни за изграждане на нови версии.

Версии се изграждат най-често във връзка с личността на извършителя на престъплението, личността на пострадалия, за оръдието или оръжието, с което е било извършено престъплението и други. Предвид специфичните особености на това следствено действие при изграждането на версиите, трябва да се има предвид и сложния психофизиологичен механизъм на възприемане, запаметяване и възпроизвеждане на явленията, действията, различните обекти във връзка с разследваното събитие. Обектите на разпознаването (хора, трупове, предмети, животни), респективно техните фотоснимки трябва да имат ярко изразени признаци, защото от тях зависят в голяма степен достоверността на резултатите от това следствено действие, а тези резултати дават възможност често пъти да се изграждат и нови версии. Изградените версии следва да бъдат надеждни и реални, за да се даде възможност да бъдат изяснени по-голям брой обстоятелства при разпознаването.

Поначало изградените версии и определените задачи са от много голямо значение за **планирането на разпознаването**. Планирането трябва да бъде извършено своевременно, за да се избегне опасността от „Разграждане“ на мисления образ за обекта на разпознаването. Източници на мисления образ за обекта на разпознаването. Източници на планирането са данните, които се съдържат в наличните материали и изградените следствени версии по делото.

Представлявайки важен източник за планиране на разпознаването, версиите създават необходимата тактическа основа за конкретно индивидуализиране задачите

на това следствено действие и с оглед на специфичните особености на разследваното престъпление. Така разпознаването придобива по-определена целенасоченост и по-голяма обективност, повече всестранност и пълнота. Едновременно с това, въз основа на резултатите от разпознаването, могат да се изградят нови версии или да се преценят някои от изградените.

Резултатът от разпознаването може да бъде положителен или отрицателен, категоричен или вероятен. Идентификационният извод допринася за проверката на някои версии относно обстоятелствата от предмета на доказването. Във всички случаи, разпознаващото лице изгражда една версия, която трябва да бъде проверена с други процесуални средства.

Идентифицирането на следообразуващият обект въз основа на информацията, която се съдържа в образуваните от него следи също се явява критерий за верността на изводите на следствената версия. От голямо значение са определен вид следи – тези в трасологическия смисъл на думата. При възникването на следата е необходимо да се вземе предвид освен съществуващата временна връзка между двата обекта (следовъзприемащ и следообразуващ), още и едно друго обстоятелство – установяване на причинна връзка между тези обекти. Установяването на конкретните условия на образуването на следата и причинната връзка между двата обекта имат непосредствено отношение към решаване на много съществени въпроси, отнасящи се преди всичко до експертната криминалистическа идентификация. Потвърждение на това е фактът, че без установяване на тази причинна връзка между взаимодействащите обекти, не е възможно да се реши основната задача на идентификацията – установяване на тъждеството на следообразуващия обект, въз основа на информацията за този обект, получена от следата. По тази причина, наред с изучаването на следата и сравнителните образци, вещото лице следва да се запознае и с наличните материали по делото, както и с изградените версии.

Можем да посочим следния пример във връзка с една необикновена идентификация. Преди няколко години в град Шарлероа (намиращ се на магистралата, която свързва Брюксел с френската граница), била извършена взломна кражба с много щети.

Още по време на огледа на местопроизшествието са били открити два отпечатъка от ухо. Първият – върху един прозорец, а вторият – върху стъклена врата. Първоначалната версия, която била изградена е, че престъпникът е допрял ухото си до стъклото, за да чуе има ли някой в магазина. Ясно забележими били отпечатъците, както от дясното, така и от лявото ухо. Намерените отпечатъци били иззети и съответно фотографирани.

След задържането на „Х“ и неговите съучастници, възникнал въпросът дали откритите отпечатъци принадлежат на някое от заподозрените в престъплението лица. Изясняването на този въпрос бил от особено голямо значение, тъй като нито един от тях не признавал участието си в извършването на това престъпление.

Експертите взели отпечатъци от ушите на заподозрените при условия, идентични с тези, при които крадецът е оставил следите. Отпечатъците, необходими за сравнение били взети върху парче стъкло с допиране и леко натискане и на двете уши последователно върху стъклото.

След фотографирание на получените сравнителни отпечатъци те направили сравнение на всички най-характерни особености на ушите, въведени за първи път от Ал. Бертийон в криминалистическата практика.

Осъществено сравнение ясно показало, че само изпъкналите повърхности били в контакт със стъклото, а на мястото на онези части, които не са изпъкнали, имало празнини.

В резултат на извършеното сравнение и показаните прилики (сходства) експертите единодушно формирали своето експертно заключение относно извършителя на кражбата. Верността на заключението била потвърдена и от направените пълни самопризнания на заподозрения в кражбата.

Този забележителен резултат бил постигнат благодарение на теоретичните познания за самия обект – ухото и на вниманието, концентрирано в детайлите. Този случай е пример за практическото приложение на теорията на Бертийон, като първо се използват обикновени методи за снемане на отпечатъци, след което се преминава към сравнително изследване на получените снимки върху прозрачната филмова лента и налагането им една върху друга.

Информационната стойност на оставената следа трябва да се оценява много внимателно. И най-малката по своя размер следа дава често пъти възможност да се възпроизведе хода на събитието и да се изградят версии.

Следите и материалните остатъци съдържат не само идентифициращи, но и така наречените универсални информации. От тяхното положение, от връзката им с останалите доказателства и други, може да се заключава за механизма на извършеното деяние, за неговото протичане по отношение на различните видове следи и т. н. Това информационно съдържание на следите е образувано от идентифициращи, модални, информационни и други елементи.

Следите често пъти трудно се откриват. Поради факта, че в повечето случаи те са невидими за човешкото око, следите трябва да се търсят с помощта на технически средства със специално предназначение. Това е една от основните дейности при провеждане на оглед на местопроизшествието.

Специалистът, който непосредствено се занимава с търсенето на следите трябва да проявява способност да наблюдава, да проявява силна интуиция и голямо въображение. Особено голяма роля има интуицията при изграждане на версиите в тази насока. В случай, че следите са от такова естество, че за тяхното изследване трябва да се приложат специални знания, следва да се привлече и вещо лице.

Следата отразява не само особеностите на формата, но и тези на движенията. И като веществено доказателство се явява не следата, а носещият следата предмет.

Извънпроцесуалната проверка на версиите не осигурява доказателствен материал, а само определена информация по делото, която може да се използва единствено, ако е събрана по-късно по установените в НПК ред и форма⁸.

⁸ Цекков, Ц. Криминалистика, С., 2006 г., стр. 310.